

+ P. Szaléz

**Igen Tisztelt Dr. Pantali Zoltán
dandártábornok Úr!**

Tisztelt Megjelentek!

„Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel.” Ezek a Dante-i sorok juthattak eszükbe mindazoknak, akik ennek az egykori hírhedt szovjet katonai börtönnek a küszöbét átlépték. Így Szaléz atyának is.

Ki is volt Szaléz atya?

Egy szegedi cipésmester igen tehetséges fia, akit ferences hivatással ajándékozott meg az Úr. Ferences szerzetessé lett és nem is akármilyenné. 1928-ban szentelték pappá. Temperamentumos, forradalmár lelkületű, vehemens, tüzes szónok volt. Megjelenésével, hanghordozásával és mozdulataival egyaránt lekötötte a hallgatóságát.

Távlatokban gondolkodó, széleslátókörű pap volt. Igen erősen foglalkoztatták a szociális kérdések. Beszédében, (ebben a füzetben is olvasható jó néhány) ilyen szavak szerepelnek: Vak az egész világ, a lélek pedig koldus! Élelem tengerbesülylesztése és éhség világszerte. Pincelakások, földkunyhók, nyomortanyák és luxuspaloták világszerte.

Ez a nagy műveltséggel rendelkező, több nyelven beszélő ferences, szívesen misézett a Klébersberg Kunó tanyai iskoláiban létesített kápolnában is. Így a jászberényi tanyavilág templomaiban is. Beszédvázlataiból idézek most egy sort: Jászberényi nyomor-tanyák! Ó, testvéreim, adjatok csak nekem 30 ezer szoknyát, kabátot, nadrágot, cipőt... hiszen ennyien, 30 ezren éltek e városban. Adjatok csak évente 1-1 pengőt és olyan szeretet csodát tesztek szegényeinkkel, hogy ránk bámul az egész világ!

Tudjuk, hogy ezek miatt hamarosan éles ellentétbe került a helyi apátplébánossal, aki kérte a rendfőnöktől Szaléz atya Jászberényből való eltávolítását. Sőt nem sokkal ezután az országból is. A rendi vezető 1937-ben Amerikába küldte missziós lelkésznek.

Öt évet töltött Amerikában, azonban itt sem tétlenkedett: társzerkesztője volt a magyar nyelvű lapoknak. De haza is küldött írásaiból, és ezek itthon is megjelentek. Nem szerette Amerikát: "Idegennek, ott-hontalannak érzem magam. Kevés itt a lélek, kevés itt a szellem."

Mindig visszavágyott szülőföldjére, s a háború kitörése után, mikor mások menekültek az országból, ő az utolsó pillanatban hazaindult. 1942 januárjában az utolsó Európába induló személyszállító hajóval hazatért.

Visszatérve 1942–44-ig Debrecenben volt házfőnök, és részt vett a zsidók mentésében, náciellenes beszédei miatt pedig többször feljelentették, és kis híján majdnem a Gestapo áldozata lett.

A háború után Gyöngyösre került. S az ifjúsággal való foglalkozást tartotta a legfontosabb feladatának. Megalakította a katolikus valláserkölcsi alapon működő Keresztény Demokratikus Ifjúsági Munkaközösséget, a KEDIM-et.

A közösség nagy sikerrel működött. Erről maga Szaléz atya letartóztatása előtt tíz nappal ezt írta az Amerikában élő rendi testvérenek: "Nekem is van itt hatalmas ifjúsági szervezetem. A KEDIM. Főképp középiskolás felsős fiúk-lányok a tagjai. ... Minden vasárnap van közös kultúrnapunk, melyen 300-400, néha 500-600 fiú és leány vesz részt.

Olyan vitaestjeink vannak, hogy csak úgy porzanak bele a falak. Kérek részünkre sok imát."

Az ifjúsággal való foglalkozásai miatt beidéztek a gyöngyösi rendőr-főkapitányságra. S ott bátran kijelentette az öt megfenyegetőknek, hogy az egyház elsődleges joga és kötelessége a fiatalok erkölcsi életre való nevelése. E szavakkal: "Kereszténységünk és magyarságunk egyaránt szent nekünk, s ezeknek az értékeknek a védelmében mindenre készek vagyunk."

A kommunista vezetők féltek tőle és a KEDIM-től. Elsőrendű feladatuk lett Szaléz atya elnémítása.

1946. április 28.-án, Húsvét vasárnapján Szaléz atyát több tucat fiatalal együtt elhurcolták. A Szaléz atya elleni fellépéshez az szolgált ürügyül, hogy néhány fiatal fiú, garázdálkodó (édesanyjukat megerősokoló) szovjet katonák ellen merenyleteket követett el és Szaléz atya feloldozta vétkük alól.

Sok koholt vádat hoztak fel ellene. A vallatás során kegyetlenül, válogatott módszerekkel kínozták. Az egyik vallatásakor úgy megkínozták, hogy nem tudott talpra állni és kínzói ölben vitték ki és dobták a priccsre. De a gyónási titkot el nem árulta. Ezért, mint a gyónási titok vértanúját tiszteljük őt.

Amikor a kommunista újság-íróknak bemutatták őket, "Sápadt, elgyötört emberek tántorogtak be a szobába. A csoport élén Szaléz atya állt. Reverendája sárosan, gyűrötten lötyögött testén. Arcán ökölnyi kék foltok éktelenkedtek, szája bal sarkán vér szivárgott. Tele volt sérülésekkel. A serdülő fiúk úgy álltak ott, mint egy tucat megszeppent apróság".

A túlzásba vitt kínzásokkal elszállt a látványos, világraszóló kirakatper lehetősége. A megkínzottakkal nem tudtak eljátszatni egy kirakatpert, amely a Mindszenty pernek lett volna a főpróbája. A magyar hatóságok átadták őket a Vilma királynő úti szovjet katonai bíróságnak.

A szovjetek nem haboztak, hamar kimondták az ítéleteket mind-egyikre. Az ítélet kimondása után, vidéken, Sopronkőhidán, valamenyien a Szovjet Hadbíróság börtönében várták további sorsukat. Egy nagy, tágas cellában helyezték el a kényszermunkára ítéltet. Külön a szomszéd cellában voltak a halálra ítéltet. Velük a kályhacső nyílásán lehetett beszélgetni. Szaléz atya szólt meg először. Mindegyiküktől elbúcsúzott, haragmentesen megbocsátva valamennyinek és így várta kivégzését, Isten akaratában megnyugodva. Kérte, hogy reá se gondoljon senki se haraggal, hiszen mindenki tudja, milyen rettenetes kínzásokon kellett keresztülesnie és belőle csak azt tudták kicsikarni, ami elsősorban saját magára volt terhelő. Szavait papi áldásával fejezte be.

Az ítéletet, a golyó általi kivégzést, 1946. december 10-én hajtották végre. Mindszenty József bíboros, Szaléz atya letartóztatásakor mondott szavai. „A magyar vértanú-papok sorát Szaléz atya nyitja meg” – beteljesültek. Ő nyitotta meg!

Ígérjük, hogy Rendünk és népünk (, az Oroszországi Föderáció Legfőbb Ügyészsége által is rehabilitált) Szaléz Atya emlékét továbbra is hűen őrzi, és azért könyörgünk, hogy mielőbb a szentek kórusában tisztelhessük őt.

Felhasználok az alkalmat, és szeretnék szólni Szaléz atya börtön-

társáról a fiatal ízig-vérig ferences szerzetesről, Lukács Pelbárt atyáról. Rajongott érte a fiatalság, és ő is a fiatalságért.

Szent Ferencnek a bélpoklossal való találkozásáról mondott lelkes beszéde volt elindítója hivatásomnak. A fiatalokkal való lelkes foglalkozásáért őt is letartóztatták. Perét összekapcsolták Szaléz atya perével. Vele is ugyanolyan kegyetlenül bántak, mint Szaléz atyával. De őt nem halálra, hanem kényszermunkára ítélték. Finn-Karéliában. Ladoga tó északi csücskénél fekvő, az Északi Sarkkörhöz közeli (Medvezhegorlagi) gulágon halt meg kegyetlen körülmények közt 1948. április 18-án. Legyen áldott az emléke. S legyen mielőbb a szentek sorában.

És engedjék meg, hogy elmondjak egy személyemmel kapcsolatos kis történetet.

1948 egy nagyon kemény, küzdelmes év volt. Én ekkor léptem be a ferences rendbe. Keresztapám, aki mélyen vallásos volt azt kérte tőlem: (Jani) Fiam ne menj el barát-
nak, hiszen rátok a vértanúság vár. Keresztapám! Én vállalom a vértanúságot is! Elmegyek barát-
nak!

Nem lettem vértanú.

Börtönviselt hitvalló sem.

De végtelen hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy itt, ezen a helyen e percekben, ha gyarló szavakkal is, de emlékezhetem vértanú rendi testvéreimre.

Köszönöm figyelmüket.

Dr. Frajka Félix